

Ronja Koskinen

ASUNNOTTOMIEN NAISTEN KOKEMAT KUORMITTAVAT TEKIJÄT JOKAPÄIVÄI- SESSÄ ELÄMÄSSÄ

Naiserityisyys asumissosiaalisessa työssä

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Kandidaatin tutkielma

Huhtikuu 2023

TIIVISTELMÄ

Ronja Koskinen: Asunnottomien naisten kokemat kuormittavat tekijät

Kandidaatin tutkielma

Tampereen yliopisto

Sosiaalityön tutkinto-ohjelma, yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Huhtikuu 2023

Kandidaatintutkielmassani tarkastelen asunnottomien naisten kokemia kuormittavia tekijöitä jokapäiväisessä elämässä. Tutkielmani tavoitteena on osoittaa naisten asunnottomuudelle olevan tyypillisiä piirteitä ja ominaisuuksia sekä kuvata naisten erityistä asemaa asunnottomana.

Tutkielmani teoreettisena viitekehyksenä ovat asunnottomuus, asumissosiaalinen työ ja nais erityisyys asunnottomuuden monimuotoisuudessa. Teoriaosuudessa tarkastelen lisäksi marginaalisuutta, asunto ensin -mallia ja naisten asunnottomuudelle tyypillisiä piirteitä. Määrittelen myös olennaisia käsitteitä. Tutkielmani aineistona on kymmenen vertaisarvoitua tutkimusartikkelia, jotka käsittelevät monipuolisesti naisten asunnottomuutta. Aineistoistani yhdeksän on ulkomaalaista ja yksi kansainvälinen sekä kaikki artikkelit ovat julkaistu vuoden 2008 jälkeen. Tutkielmani kuvaileva kirjallisuuskatsaus ja analyysimenetelmänä käytän teemoittelua.

Tulokseni ovat teemoiteltu neljään osioon: jokapäiväisen elämän haasteet ja niistä selviytyminen, päällekkäiset päihde- ja terveysongelmat, turvattomuus sekä väkivalta ja sen uhka ja sosiaali- ja terveyspalveluiden saavutettavuus. Asunnottomien naisten tarvitsee jatkuvasti suunnitella ja punnita valintojaan, jotta pystyvät täyttämään jokapäiväisen elämän tarpeitaan. Heillä on myös todettu olevan merkittävästi psyykkisiä, fyysisiä ja somaattisia sairauksia sekä useimmilla on myös päihdeongelma. Naisilla on lisäksi haasteita päästä ja saavuttaa sosiaali- ja terveyspalveluita, eivätkä palvelut vastaa naisten tarpeita. Naiset kokevat kadulla, suojapaikoissa ja parisuhteissa turvattomuutta ja väkivaltaa. Naiset altistuvat jatkuvasti tilanteille, joissa he kokevat pelkoa.

Jatkossa olisi hyvä tutkia naisten asunnottomuudessa Suomessa määrällisin tutkimusmenetelmin, jotta saataisiin luotettavaa tutkimustietoa esimerkiksi naisten mielenterveydestä. Lisäksi olisi mielenkiintoista tarkastella naisten kokemuksia äiteydestä ja vanhemmuudesta yleisesti.

Avainsanat: asunnottomuus, kuormittavat tekijät, jokapäiväinen elämä, kokemus, naiset

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

Sisällysluettelo

1 JOHDANTO.....	1
2 TEOREETTINEN VIIITEKEHYS.....	3
2.1 Asunnottomuus.....	3
2.2. Asumissosiaalinen työ.....	4
2.3 Nais erityisyys asunnottomuuden monimuotoisuudessa	5
3 TUTKIMUKSEN TAVOITE JA TOTEUTUS	8
3.1 Kirjallisuuskatsaus tutkimusmenetelmänä	8
3.2 Aineiston keruu ja valintakriteerit	9
3.3 Aineiston kuvaus ja analyysi	10
3.4 Tutkimusetiikka.....	11
4 ASUNNOTTOMIEN NAISTEN KOKEMAT KUORMITTAVAT TEKIJÄT	13
4.1 Jokapäiväisen elämän haasteet ja niistä selviytyminen	14
4.2 Turvattomuus sekä väkivalta ja sen uhka	15
4.3 Päälekkäiset päihde- ja terveysongelmat.....	16
4.4 Sosiaali- ja terveyspalveluiden saavutettavuus.....	18
5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	20
6 LÄHTEET	23
7 LIITE 1: KIRJALLISUUSKATSAUKSEN AINEISTOT	26

TAULUKOT

Taulukko 1: Aineiston sisäänotto- ja poissulkukriteerit.....	10
--	----

KAAVAT

Kaava 1: Kuormittavien tekijöiden päällekkäisyys ja yhteisvaikutus	13
--	----

1 JOHDANTO

Asunnottomuus, päihteiden käyttö ja rikokset ovat olleet perinteisesti miesten ongelmia, kun taas naiset, joiden elämää rasittaa jatkuva ja moninkertainen leimaantuminen, ovat jääneet toissijaisiksi. Yleisesti vangit tai huumeiden käyttäjät eivät ole olleet äänekkäimpiä julkisessa keskustelussa. Naisitutkimus on myös jäänyt vähäiseksi Suomessa. (Granfelt 2004, 197.) Se, miten asunnottomuus ymmärretään yhteiskunnassa heijastaa sen järjestäytymistä ja patriarkaalisuutta. Asunnottomuus on sukupuolittunutta: jos asunnottomuutta määritellään miesten kokemusten ja käytänteiden tai miesten subjektivisuudesta, naiset muuttuvat näkymättömiksi. (Watson 1999, 87.)

Asunnottomuutta on alettu ymmärtää rakenteellisten ja yksilöllisten tekijöiden moniulotteisena prosessina, ja asunnottomuuden erilaisia muotoja on tunnistettu entistä paremmin. Useimmissa Euroopan maissa sosiaalinen syrjäytyminen on keskeinen komponentti asunnottomuudelle. Sen seurauksena asunnottomuuden vähentämiseksi ja poistamiseksi tähtääviä strategioita on kehitetty monialaisesti ja moniammatillisesti hyödyntäen kansainvälisiä verkostoja. (Granfelt 2018, 70.)

Asunnottomien määrän arvioiminen on haastavaa. Viranomaisten, järjestöjen ja muiden toimijoiden arviot saattavat vaihdella merkittävästi. Esimerkiksi valtion asuntorahasto on kerännyt tietoa asunnottomien määrästä kuntakyselyin 1980-luvulta lähtien. Asunnottomuuslukujen katsotaan olevan suuntaa antavia, sillä eri kuntien eri vuosina tehtyjen arviointien perusteet saattavat vaihdella. (Sepälä ym. 2007, 12.) Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus on arvioinut, että vuoden 2022 marraskuussa on ollut 3686 yksinelävää asunnotonta, joista asunnottomia naisia on 910 eli 25 % (ARA 2023, 8).

Tutkielmassani tarkastelen, millaisia kuormittavia tekijöitä asunnottomat naiset kohtaavat. Kiinnostus aiheeseen on tullut työelämäni kautta. Asunnottomuus on näyttäytynyt minulle vaikeasti ratkaistavana ongelmana, koska asunnottoman ongelmat vaikuttavat monitasoisilta ja palvelut eivät tunnu vastaavaan asunnottomien tarpeita. Kokemukseni mukaan asunnottomuutta ei juurikaan käsitellä sosiaalityön opinnoissa. Erityisesti ilmiönä nais erityisyys asunnottomuudessa on ollut minulle uusi näkökulma ja olen löytänyt aiheen mielenkiintoisuuden vasta tutkielmaani tehdessä.

Aihetta on tärkeää tutkia, jotta voidaan ymmärtää paremmin asunnottomuuteen johtavia tekijöitä sekä tuottaa parempia interventioita ja tukitoimia asunnottomuuden katkaisemiksi. Interventioiden ja tukitoimien kehittämiseksi tarvitaan myös tutkittua tietoa sukupuolen merkityksestä

asunnottomuudessa. Eurooppalaisessa tutkimuksessa asunnottomuuden sukupuoliulottuvuuksia on jätetty huomioimatta, erityisesti asunnottomien naisten kokemuksia. Koska asunnottomat naiset ovat vähemmän näkyvissä, kuin miehet, on oletettu naisten asunnottomuuden olevan vain pientä vähemmistää koskeva sosiaalinen ongelma. (Bretherton & Mayock 2016, 1–4.)

Tutkielmani alussa luon teoreettista viitekehystä, jossa keskiössä ovat asunnottomuuden ja naiseri-tyisyyden määrittely. Tarkastelen lisäksi asumissosiaalista työtä ja naisten asunnottomuuden moni-
muotoisuutta. Määrittelen viitekehysten lopuksi myös olennaisimmat käsitteet. Käyn seuraavassa osioissa läpi tutkimuksen toteutusta. Tarkoitukseni on kuvata tutkielmani tavoitetta, tiedonhaun prosessia, tutkimusaineistoja ja -tutkimusmenetelmiä. Lisäksi käsittelen tutkimusetiikkaa ja siihen liittyviä haasteita. Tuloksissa analysoin tutkimusaineistoja teemoittelun keinoin. Lopuksi teen yhteenvetoa koko tutkielmastani ja tuon esille jatkotutkimusaiheita.

2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

2.1 Asunnottomuus

Sosiaalityön ja yleisesti yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa käytetään käsitteitä haavoittuvuus ja marginaalisuus sekä ne ovat myös vakiintuneet käytäntöihin ja ammatilliseen keskusteluun. Käsitteet ovat limittyviä ja ne sivuavat toisiaan. Marginaalisuudella tarkoitetaan ei-vapaaehtoista tilaa, joka kytkeytyy köyhyyteen, yhteiskunnalliseen eriarvoisuuteen ja syrjintään. Sitä voidaan myös luonnehtia palkkatyöyhteiskunnan ja hyvinvointivaltion ja sen palvelujärjestelmän reunalla elämisenä. Marginaalissa eläminen voi tarkoittaa niin asunnottomuutta, sairastumista, työttömyyttä kuin oman paikkansa etsimistä. Haavoittuvuus on taas uudempi käsite, jolla kuvataan sisäisiä ja ulkoisia tekijöitä, joihin ihminen voi vaikuttaa vain rajallisesti. Haavoittuvuus liittyy taloudellisiin, sosiaalisiin sekä yhteiskunnallisiin olosuhteisiin. (Kuronen 2022.)

Asunnottomuuden käsitteellistäminen on vaikeaa, jopa mahdotonta, koska sitä ympäröivät vuosikymmenien kerrostumat käsitteitä ja tavat käsitteellistä. Käsitteet, joilla kuvataan asunnottomuutta, ovat aina jollain tapaa leimaavia ja ulkopuolisuutta osoittavia ja samaan aikaan ne ovat sosiaalisesti ja poliittisesti latautuneita. (Karjalainen 2010, 140.) Asunnottomuuden määrittelemisestä tekee myös hankalaa se, että se on sidottu valitsevaan yhteiskuntaan, aikaan ja kulttuuriin. Esimerkiksi Suomessa käytetään termiä asunnottomuus, kun muissa maissa taas käytetään termiä kodittomuus. (Erkkilä 2017, 307.) Amerikkalaisessa tutkimuksissa perinteisesti käytetään termiä ”homelessness” ja pohjoismaisessa tutkimuksissa ”hemlöshet” ja ”bostadslöshet”. Termejä käytetään usein määrittelemättä ja kun niitä määritellään, ne voivat saada hyvin vaihtelevan sisällön. Termejä kodittomuus ja asunnottomuus saatetaan käyttää rinnakkain synonyymeina tai erotettuna toisistaan. (Granfelt 1998, 47.) Kodittomuuden äärimmäisesti muodoksi voidaan ymmärtää kokemus siitä, ettei missään ole omaa tilaa, ei edes pientä nurkkausta (Granfelt 1998, 104). Asunnottomuus on taas määritelty asumisen puitteisiin ja siihen paikkaan, missä asunnon oleilee (Kostiainen & Laakso 2012, 5; Lehtonen & Salonen 2008, 20).

Asunnottomuus on marginaalinen, mutta samalla näkyvä sosiaalinen ja yhteiskunnallinen ongelma (Karjalainen 2010, 138). Suomessa asunnottomiksi luokitellaan ulkona, ensisuojuissa, tilapäisasumuksissa, asuntoloissa tai majoitusliikkeissä tilapäisesti asuvat. Asunnottomiin luokitellaan lisäksi vapautuvat vangit sekä tuttavien ja sukulaisten luona tilapäisesti yöpyvät ja majoilevat asunnon puutteen vuoksi. (Lehtonen & Salonen 2008, 23.) Pitkäaikaisasunnottomalla taas katsotaan olevan asumista

olennaisesti rajoittava sosiaalinen tai terveydellinen ongelma, esimerkiksi mielenterveys-, päihde-, tai taloudellinen ongelma. Asunnottomuuden katsotaan olevan pitkäaikaista silloin, kun se on kestänyt ainakin vuoden tai henkilö on ollut asunnottomana useaan kertaan kolmen vuoden aikana. Pitkäaikaisasunnottomuudelle on tyypillistä hoidon ja avun tarve. Asunnottomuus on usein pitkittynyttä tai uhkaa pitkittyä tavanomaisten asumisen muotojen toimimattomuuden tai sopivien asumisen palveluiden puuttumisen vuoksi. (ARA 2022, 4.) Asunnottomuutta voidaan kuvailla käsitteellä liikkuvuus ja se kuvaa myös monien asunnottomien henkilökohtaisen elämän kokemista kodittomuutena (Hänninen 2010, 167). On tunnistettu, että asunnottomuus on lähtökohtaisesti suurkaupunkien ilmiö. Suomessakin asunnottomuus on keskittynyt Helsinkiin ja muihin suurimpiin kaupunkeihin. (Granfelt 2018, 62.)

Ammattilaisten kielenkäyttöön on vakiintunut asunnottomuustyön vaikeutta kuvaavia käsitteitä. Aiemmin puhuttiin ”sosiaalisesti työrajoitteisista” ja ”asumiskyvyttömistä”. Nykyään käytetään esimerkiksi käsitteitä ”vaikeasti työllistettävät, hoidettavat, asutettavat ja autettavat”. Asunnottomuuden kontekstissa ”vaikeasti asutettavilla” tarkoitetaan esimerkiksi vaikeasti mielenterveys- ja päihdeongelmaisia sekä vankilasta vapautuvia vankeja. ”Vaikeasti asutettavat” on työntekijöiden tuottama käsite ja koetun ongelman sanoittamista. (Karjalainen 2010, 139.)

Olen valinnut, että käytän tutkielmassani asunnottomuuden käsitettä kodittomuuden sijaan suomentamisen takia. Englanninkielisellä sanalla ”homelessness” voidaan kuvata sekä asunnottomuutta että kodittomuutta. Asunnottomuus käsitteenä sopii paremmin tutkielmaani, koska tarkastelen naisten kokemia kuormittavia tekijöitä suhteessa siihen, ettei heillä ole asuntoa.

2.2. Asumissosiaalinen työ

Käsitteellä asumissosiaalinen työ on tarkoitus kuvata asunnottomuusuhan alla elävien, asunnottomuutta kokeneiden sekä asunnottomien kanssa tehtävää asunnottomuuden poistamiseen tähtäväää työtä. Siinä otetaan huomioon asumista vaarantavat sosiaaliset, taloudelliset ja terveydelliset ongelmat. Asumissosiaalisen työn tavoitteisiin kuuluu niin asunnottomuuden ennaltaehkäisy kuin poistaminen sekä lisäksi asunnottomuutta kokeneiden taloudellisen ja psykososiaalisen hyvinvoinnin vahvistaminen ja vahvuuksien kartoittaminen. Asumissosiaalinen työ on myös rakenteellista asumisen ja palvelujärjestelmän epäkohtiin puuttuvaa ja kehittäväää monialaista verkostotyötä, ja se toteutuu ammattilaisten ja asiakkaiden välisenä vuorovaikutustyönä niin yksilö- kuin yhteisötasolla. (Granfelt &

Turunen 2021, 12.) Asumissosiaalista työtä tehdään asunnottomille suunnatuissa päivätoiminnoissa, asumisen päivystyksissä ja kriisiasumisen palveluissa ja se on yksi sosiaalityön osa-alue, jota tehdään erityisesti aikuissosiaalityössä monia palveluita tarvitsevien asiakkaiden parissa (Granfelt 2022).

Asumissosiaalisen työn käsite on läheisesti yhteydessä Asunto ensin -malliin. Asunto ensin on samaan aikaan periaate sekä toimintamalli, ideologia ja ajattelutapa. Periaatetta ohjaa ajatus, että asunto on ihmisoikeus ja perusoikeus. Mallin keskeisenä näkemyksenä on, että asunnottomalle asunnon tarjoaminen on etusijalla muihin tukitoimiin nähden. Mallissa ajatellaan myös, ettei asunto ole palkinto. Omassa asunnossa asuminen edistää muiden ongelmien ratkaisua eli ongelmien ratkaiseminen ei ole edellytys asumisen järjestämiselle. Mallin soveltamisen seurauksena on huomattu, että ihmiset pärjäävät vuokra-asunnossa asumisessa, jos saavat kohdennettua ja oikea-aikaista tukea, esimerkiksi säännöllistä keskusteluapua tai korvaushoitoa. (Y-säätiö, 2023.)

Juhila ja kumppanit (2022) ovat arvioineet Asunto ensin -mallin suomalaista menestystarinaa. Malli on räätälöitynyt Suomen kontekstiin ja sitä onkin markkinoitu suomalaisena keksintönä. Mallin käyttöönotto ja menestystarina Suomessa selittyy kuitenkin sillä, ettei pitkäaikaisasunnottomuus ole Suomessa ylipäätään niin suuri yhteiskunnallinen ongelma kuin esimerkiksi muualla Euroopassa. Kuitenkaan ei pidä unohtaa sitä, että malli on nostanut valtakunnalliselle tasolle kaikista syrjäytyneimmät ja heikoimmassa asemassa olevat kansalaiset ja vaatinut heidän oikeuksiensa ja perustarpeidensa kunnioittamista asumisessa. (Mt.)

2.3 Nais erityisyys asunnottomuuden monimuotoisuudessa

Sosiaalityötä voidaan tarkastella nais- tai mieserityisten piirteiden kautta. Sosiaalityössä kohdataan asiakkaat tyttöinä ja poikina, naisina ja miehinä. Sukupuoli voi olla myös näkymätön tai vaikeasti tavoitettava, mutta ei silti merkityksetön. (Kuronen ym. 2004, 8.) Marginaalisuutta on viime vuosina alettu pohtimaan nais erityisestä näkökulmasta, ja järjestöt ovat alkaneet kehittämään nais erityisiä palveluita etenkin asunnottomille naisille. Marginaalisuus ja nais erityisyys käsitteet ovat tulleet lähemmäksi toisiaan ja asunnottomien naisten kuvataan olevan marginaalien marginaalissa. (Kuronen 2022.)

Nais erityisyys ei ole yksiselitteistä, koska ei ole olemassa tarkkaa määritelmää sille, millaista hoitomuotoa voidaan edes kutsua nais lähtöiseksi tai nais erityiseksi. Karttusen (2013, 220–21) mukaan nais erityisyydellä tarkoitetaan, että ideat ja käytännön sovellukset naisille tarkoitetuissa palveluissa

sisältävät jo valmiiksi oletuksen siitä, että naisten sosiaalisissa ongelmissa on jotain naisille ominaista, erityistä ja sukupuolispesifiä, jota perinteisillä hoitomuodoilla ei voida tavoittaa. Karttunen tarkentaa nais erityisyyttä kolmella ulottuvuudella. Nais erityisyys sisältää ymmärrystä sukupuolen ja naiseuden merkityksestä hoitomuodossa, käsityksen naisten palvelutarpeista, johon yhdistyy naisten psykososiaaliset ongelmat ja niihin kohdentuva työote sekä teoreettiset ja menetelmälliset lähtökohdat. (Mt.)

Tarkastellessa naisille erityistä asunnottomuutta on syytä pyrkiä jäsentelemään sen monialaisuutta. Naisten asunnottomuuden historiaa tutkimalla on mahdollista hahmottaa, kuinka monella eri tavalla asunnottomaksi päädytään tai joudutaan ja kuinka toisistaan eroaviksi asunnottomuuspolut voivat muodostua. Ei ole yhdentekevää, asuuko esimerkiksi vanhempiansa, ystävänsä tai sisarensa luona vai kierteleekö asunnoissa, joissa käytetään ja välitetään huumeita. On huomattu, että erityisesti huume-kierteessä elävillä naisilla korostuvat ajautuminen aina vain syvemmälle katuasunnottomuuteen ja alakulttuuriin sekä tukiasuntojen ja ylipäättään ”normaalielämää” sitoutumista edellyttävän asumisen ulkopuolelle. (Granfelt 2004, 203.)

Katuasunnottomuus on ollut leimallisesti miesten asunnottomuutta sekä Suomessa, että koko Euroopassa. Asunnottomuudessa on tunnistettu kadulla olemista ja perusteeksi on esitetty, että nuoret huumeriippuvaiset naiset eivät halua elää kontrolloidussa asuntolassa ilman yksityisyyttä. (Granfelt 2004, 199.) Tavallisempaa naisille on piiloasunnottomuus. Se tarkoittaa, että naiset yöpyvät esimerkiksi ystäviensä tai vanhempiansa luona. Naisilla piiloasunnottomuus on ollut merkittävässä osassa Suomessa ja myös kansainvälisesti ja se on vaikuttanut naisten asunnottomuuden näkymättömyyteen. Vaikka naisten piiloasunnottomuus kestäisi vuosien ajan, sitä ei välttämättä koskaan rekisteröidä. (Granfelt 2018, 67; Mayock ym. 2016, 136–139.)

Granfelt (2004, 200) on kirjoittanut kaduilla olevien naisten elämäntilanteesta. Naisilla on yleensä miesystävä tai -ystäviä, vaikka miehellä on vähintään yhtä heikko tilanne ja akuutti päihdekierre. Asetelma luo molemminpuolista riippuvuutta ja voi altistaa parisuhteen sisäiselle väkivallalle. Rakenteelliset ongelmat sekä ylläpitävät että syventävät naisen riippuvuussuhdetta mieheen, joka osaltaan vetää syvemmälle psykososiaaliseen vaikeuksien ja syrjäytymisen kroonistumiseen. Useiden kadulle ajautuneiden naisten elämää varjostaa vaille jääminen, väkivalta sekä monitasoinen hyväksikäyttö jo lapsuudesta lähtien. (Mt.) Naisten on huomattu turvautuvan useammin kuin miesten olemassa oleviin tai kokonaan uusiin läheissuhteisiin, joista ainakin osa voi olla tuhoisia ja väkivaltaisia. Kaikkein vaikeimmassa ja haavoittuvimmassa asemassa olevat naiset, joiden asunnottomuus on

yleensä pitkäkestoista ja toistuvaa, ovat alttiimpia väkivallalle. Alisteinen asema ja traumatisoituminen usein vain syventävät suhteita. (Granfelt 2018, 67; Mayock ym. 2016, 136–139.)

Naisten asunnottomuudella on tyypillistä näkymättömyys. Näkymättömyydellä kuvataan erityisesti yksin elävien naisten jäämistä palveluiden ulkopuolelle. Naiset, joilla on lapsia, saavat etuoikeutetun aseman palvelujärjestelmässä ainakin joissain Euroopan maissa. Tiedetään vain vähän siitä, missä määrin yksin elävien asunnottomien naisten elinolojen tunnistaminen yhteiskunnalliseksi ongelmaksi on tosiasiallisesti parantanut niitä. Yksinasuvia naisia ei aseteta etusijalle asumisen tukemisessa ja asumispalveluissa. Heidät ohjataan usein suojapaikkojen piiriin, mutta erinäisistä syistä he todennäköisemmin etsivät vaihtoehtoja asumisjärjestelyä esimerkiksi asumalla ystäväillään tai vanhemmiltaan. Yhdysvalloista ja pohjoismaista on tutkimustietoa siitä, että naiset kokevat leimaantumista ja syrjintää palveluympäristössä, jonka vuoksi ainakin osa naisista päättää lähteä heille suunnatuista palveluista. (Löfstrand & Quilgars 2017, 67.)

Käytän tutkielmassani englanninkielisestä käsitteestä ”shelter” suomenkielistä käsitettä suojapaikka, vaikka suomeksi käsite voi tarkoittaa myös turvapaikkaa, yömajaa, suojaa tai turvapaikkaa. Suojapaikka toimii yleisenä käsitteenä erilaisille väliaikaisen asumisen muodoille. Turvakoti on Suomessa vakiintuneempi käsite, mutta sillä kuvataan usein väliaikaisen asumisen muotoa, joka on tarkoitettu väkivaltaa kokeneille (THL 2021). Käytän lisäksi englanninkielisestä käsitteestä ”street” suomenkielistä vastinetta ”katu”. Englanninkielisen sanonnan ”living on the streets” olen taas kääntänyt kadulla asumiseksi. Kadulla asumisella viitataan asunnottomuuteen konkreettisesti ulkona, kaduilla ja kaupunkiympäristössä.

3 TUTKIMUKSEN TAVOITE JA TOTEUTUS

Asunnottomuus ja erityisesti naisten asunnottomuus koskettaa vain marginaalista osaa väestöstä ja se on vaikeasti ratkaistava sosiaalinen ongelma. Naisten asunnottomuutta on tärkeä tutkia, jotta voidaan ymmärtää paremmin tekijöitä asunnottomuuden taustalla sekä tekijöitä, jotka estävät tai hankaloittavat asunnon saantia. Asunnottomuuden tutkimuksen tarkoituksena on tuottaa myös vaikuttavia interventioita asunnottomuuden poistamiseen ja ehkäisemiseen.

Tutkielmani tavoitteena on tarkastella asunnottomien naisten kokemia kuormittavia tekijöitä heidän jokapäiväisessä elämässään. Tarkoitukseni on osoittaa naisten asunnottomuuden erityisyyttä ja niitä ominaisuuksia ja piirteitä, jotka tekevät naisten asunnottomuudesta marginaalista ja haavoittuvaa.

Tutkimuskysymyksekseni on muodostunut: *Millaisia kuormittavia tekijöitä asunnottomat naiset kokevat jokapäiväisessä elämässään?*

3.1 Kirjallisuuskatsaus tutkimusmenetelmänä

Tutkielmani on laadullinen review-tutkimus. Review tulee käsitteestä literature review, joka tarkoittaa kirjallisuuskatsausta. Katsaukselle on tyypillistä tiivistää runsaasta aineistoista olennaiset tutkimustulokset luoden kattavaa yleiskuvaa käsitellystä ilmiöstä ja aihealueesta. Sen tärkeimpänä piirteenä on aiempien tutkimusten tuottaman tiedon hyödyntäminen aineistona ja kirjallisuuskatsausta kuvataan kriittisenä lähestymistapana. (Kallio 2006, 18–20.) Kirjallisuuskatsaukset jaetaan perinteisesti kolmeen luokkaan, jotka ovat meta-analyysi sekä systemaattinen ja kuvaileva kirjallisuuskatsaus. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus on yleiskatsaus laajoihin aineistoihin, eikä siinä ole tiukkoja säännöksiä ja esimerkiksi metodiset säännöt eivät rajaa aineiston valintaa. (Salminen 2011, 6.) Systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa on tiivistelmä ilmiön aiempien tutkimusten olennaisimmista sisällöistä, jossa myös testataan hypoteeseja ja arvioidaan tutkimustulosten johdonmukaisuutta. (Kallio 2006, 19; Petticrew 2001, 98; Salminen 2011, 9.) Usein puhuttaessa meta-analyysistä, tarkoitetaan määrällistä meta-analyysia, jota kuvaillaan metodisesti haastavammiksi kirjallisuuskatsauksen tyyppiksi. Siinä yleistetään ja yhdistetään kvantitatiivisia tutkimuksia tilastotieteen menetelmiin. (Kallio 2006, 19; Metsämuuronen 2009, 483; Salminen 2011, 14.)

Tutkielmani tutkimusmenetelmänä käytän kuvailevaa kirjallisuuskatsausta. Tarkoitukseni on koota yhteen aihepiiristä aiemmin tehtyä tutkimusta. Luon yleiskuvaa asunnottomien naisten kokemista

kuormittavista tekijöistä. Aineistoissani on määrällisiä ja laadullisia tutkimuksia ja kuvaileva kirjallisuuskatsaus antaa mahdollisuudet käyttää molempia tutkimustyyppisiä. Laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä, että aineistot ja niiden analysoiminen nousee päärooliin ja teorit menettävät merkitystään. Teoriat toimivat keskustelukumppaneina esimerkiksi tutkimuksen johtopäätöksissä, mutta on myös tavallista, että ne puuttuvat kokonaan. (Juhila 2014, luku 3.)

3.2 Aineiston keruu ja valintakriteerit

Aloitin tiedonhaun ja aiheeseen tutustumisen tammikuussa 2023 Andor-tietokannasta etsimällä suomen- ja englanninkielisiä artikkeleita ja teoksia, jotta minulle hahmottuisi kokonaiskuva aiheesta saatavilla olevasta tutkimuksesta. Käytin myös tiedonhakuun tietokantoja kuten Finnaa ja Social Services Abstracts. Parhaiten tuloksia löytyi Social Services Abstract-tietokannasta. Hakuehtoina olivat vertaisarvioidut artikkelit uusimmasta vanhimpaan. Suomenkielisinä hakusanoina käytin esimerkiksi ”asunnottomuus”, ”sosiaalityö”, ”arki”, ”jokapäiväinen elämä” ja ”naiset” ja englanninkielisinä esimerkiksi ”homelessness”, ”everyday life”, ”quality of life ja ”women”. Hakulausekkeiden kuten ”(homelessness OR homeless people) AND (everyday life OR living) AND (women OR womanhood)” avulla löytyi pelkästään jo tuhansia tuloksia Social Services Abstracts-tietokannasta ja Andorista noin 800. Löysin lisäksi aineistoja artikkeleiden, opinnäytetöiden ja raporttien lähdeluetteloista. Lähdeluettelot toimivat hyödyllisimpiä tiedonhaun prosessissa.

Haasteena tiedonhaussa oli lähteiden valtava määrä, koska pelkät haut antoivat jo tuhansia tuloksia ja lähdeluettelot tuntuivat loputtomilta. Rajattuani hakua tarkemmin ja hakutuloksia alkoi olemaan vähemmän. Koin myös haasteena tutkimuskysymykseen vastaavien aineistojen löytämisen, koska monet aineistot otsikon perusteella vastasivat tutkimuskysymykseni, mutta aineiston sisältö ei lopulta vastannut kysymykseen. Aineiston haussa huomasin, että tutkimuskysymykseeni vastaavia suomalaisia vertaisarvioituja tutkimuksia ei ollut. Suomalaiset tutkimukset käsittelivät naisten asunnottomuutta lähinnä työntekijöiden näkökulmasta ja kokemuksesta. Riita Granfeltin (1998) väitöskirja ”Kertomuksia naisten kodittomuudesta” taas on julkaistu yli 20 vuotta sitten ja sulkeutui sen vuoksi pois, vaikka se vastaisi tutkimuskysymykseeni.

Tutkielmaani on löytynyt tiedonhaun jälkeen noin 30 tutkimusartikkeliä, mutta lopullisiksi aineistoiksi olen valinnut kymmenen tutkimusartikkeliä. Määritin sisäänoton ja poissulun kriteerit (ks. Taulukko 1), jotta aineistot olisivat mahdollisimman sopivia. Tärkeimmät kriteerit liittyvät siihen, että aineisto on vertaisarvioitu, ajantasainen ja tieteellinen sekä vastaa tutkimuskysymykseen. Myös

merkittävä poissulun kriteeri on, että aineiston tulee käsitellä asunnottomia naisia, jotka ovat vähintään 18-vuotiaita. Aineiston valintoja on rajoittanut myös se, että aiheen tutkimuksia on paljon espanjan kielellä ja ne ovat rajautuneet pois.

TAULUKKO 1: AINEISTON SISÄÄNOTTO- JA POISSULKUKRITEERIT

Sisäänottokriteerit	Poissulkukriteerit
Englannin- tai suomenkielinen artikkeli	Muu kuin englannin- tai suomenkielinen artikkeli
Vertaisarvioitu tieteellinen artikkeli	Vertaisarvioimaton artikkeli
Artikkeli vastaa tutkimuskysymykseen	Artikkeli ei vastaa tutkimuskysymykseen
Artikkeli julkaistu vuoden 2008 jälkeen	Artikkeli julkaistu ennen vuotta 2008
Tutkimuksen kohteena vähintään 18-vuotiaat	Tutkimuksen kohteena alle 18-vuotiaat

3.3 Aineiston kuvaus ja analyysi

Aineistoni koostuu kymmenestä vertaisarvioidusta tutkimusartikkelista, joissa on käytetty sekä kvantitatiivisia että kvalitatiivisia menetelmiä. Aineistossani on neljä kvantitatiivista tutkimusta, joissa on käytetty menetelmänä strukturoitua haastattelua (Chambers ym. 2014; Lenta ym. 2022; Rodriguez-Moreno ym. 2020; Vázquez ym. 2019). Aineistossani on lisäksi kvantitatiivinen pitkittäistutkimus (Vét ym. 2019). Aineistossani on lisäksi viisi kvalitatiivisista tutkimusta, joissa on käytetty erilaisia haastattelumenetelmiä (Corinne ym. 2019; Fernandez ym. 2022; Gaillard ym. 2019; Huey & Berndt 2008; Mayock & Parker 2015). Aineistoni koostuu ulkomaalaisista tutkimuksista, joista kaksi on Kanadasta, kaksi Espanjasta, yksi Argentiinasta, yksi Alankomaista, yksi Uusi-Seelannista, yksi Irlannista, yksi Yhdysvalloista sekä yksi kansainvälinen artikkeli, jossa asunnottomuutta on tutkittu Kanadassa, Skotlannissa ja Yhdysvalloissa. Aineistoista viidessä tutkitaan vain naisten asunnottomuutta (Chambers ym. 2014; Fernandez ym. 2022; Huey & Berndt 2008; Lenta ym. 2022; Mayock & Parker 2015; Rodriguez-Moreno ym. 2020). Kahden tutkimuksen tuloksissa on vertailtu naisten ja miesten asunnottomuutta (Vét ym. 2019; Vázquez ym. 2019) sekä kahdessa tutkimuksessa on tarkasteltu asunnottomuutta yleisesti (Corinne ym. 2019; Gaillard ym. 2019). Olen valinnut tutkimukset, koska niiden tuloksissa vastataan osaltaan tutkimuskysymykseeni. Analysoin näiden tutkimusten pohjalta tuloksissa vain osioita, jotka käsittelevät naisten asunnottomuutta. Tuloksissa kuvataan nimenomaan

naiserityisyyden ilmiöitä, vaikka tutkimuksen alkuperäinen tarkoitus on ollut tutkia yleisesti asunnottomuutta.

Toteutan tutkielmani analyysin temaattisena analyysinä eli muodostamalla erilaisia teemaluokkia. Olen tutustunut erilaisiin aineiston analyysimenetelmiin ja teemoittelu sopii parhaiten aineiston käsittelyyn. Teemoittelussa käsitellään aineiston pohjalta tulosluvussa toistuvia teemoja. Olennaisinta on teemojen toistuminen useassa eri aineistossa ja artikkelien sisällön havainnollistaminen. (Juhila 2014, luku 9.2.)

Aloitin aineistoni analyysin syventymällä huolellisesti valitsemini kymmeneen artikkeliin ja kokosin niistä taulukon (ks. liite 2), johon kirjasin artikkelin tiedot, kohdemaan- ja ryhmän, tutkimusmenetelmän sekä keskeisimmät tulokset. Tulostin aineistot ja kirjoitin niihin muistiinpanoja sekä yliviivasin merkittävimpiä tuloksia. Löysin artikkeleista yhteisiä teemoja. Tein teemoille aluksi työotsikot (elinolot, turvattomuus sekä terveydentila), joiden alle lajittelin artikkelit. Kun olin tehnyt työotsikot, aloin kirjoittamaan tuloksia tutkielmaani. Teemoja syntyi aluksi kolme, mutta lopulta muodostui myös neljäs teema. Lopulta myös otsikot hioutuivat.

3.4 Tutkimusetiikka

Tiedeyhteisössä vallitsee yksimielisyys siitä, että tieteellisen tutkimuksen tulee olla eettisesti kestävä. Eettisten kysymysten pohtiminen ei ole irrallinen vaihe tutkimuksessa, vaan sen on tarkoitus kulkea mukana koko tutkimusprosessissa. Peruslähtökohtina ovat luotettavuus, avoimuus, vapaaehtoisuus ja rehellisyys. Eettisyys nousee merkittävään asemaan, kun tutkitaan arkaluontoisia aiheita tai tutkittavat ovat yhteiskunnassa heikommassa asemassa olevia ihmisiä. Vaikka eettisyydestä huolehtiminen on koko tiedeyhteisön vastuulla, on viimesijaisesti jokainen yksittäinen tutkija vastuussa omasta tutkimuksestaan. Vastuu ei pääty tutkimuksen julkaisemiseen (Günther & Hasanen 2014, luku 11).

Aineistoihin on valikoitunut kansainvälisiä ja ulkomaalaisia tutkimuksia, jotka ovat asettaneet haasteeksi suomentamisen. Vaikka englannin kielen tasoni on hyvä, olen kokenut haastavaksi suomentaa englanninkielisiä tekstejä selkokielelle. Aineistoissa on huomioitava myös se, että todennäköisesti aineiston kirjoittaja ei ole äidinkieleltään englanninkielinen. Aineistojani on esimerkiksi Espanjasta ja Argentiinasta, joten aineistojen tutkijatkin ovat kuvanneet ilmiöitä ja kokemuksia omasta kontekstistaan, ja kaikelle ei ole ollut välttämättä kunnollista englanninkielistä käsitettä.

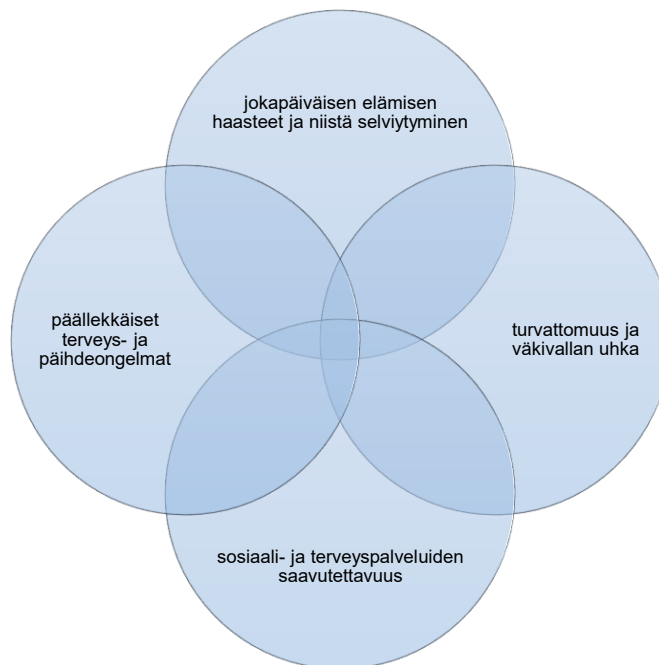
Asunnottomuus näyttäytyy hyvin erilaisissa muodoissa ja tiedetään, että Suomessa naisten katuasunnottomuus on harvinaista, mutta kansainvälisesti se on yleisempää. En voinut rajata aineistojen valinnassa asunnottomuutta vain katuasunnottomuuteen ja piiloasunnottomuuteen, koska tarkoitukseni on tutkia naisten kokemuksia asunnottomuudesta. Ei ole myöskään selkeää se, että naiset kokisivat vain yhtä muotoa asunnottomuudesta, vaan yleensä asunnottomuus sekoitus erilaisia asumisen- ja asunnottomuuden muotoja.

Teemoittelussa on ollut myös haasteita. Koska naisten kokemat kuormittavat tekijät menevät päällekkäin ja vaikuttavat toisiinsa, teemoittelua on ollut alun perin haastavaa tehdä. Lisäksi on täytynyt tehdä valintoja ja jättää tutkielmasta kokonaisia teemoja pois kuten sosiaalisen verkoston puuttuminen ja itsetunto. Sivuan tuloksissa silti laajasti kuormittavia tekijöitä.

4 ASUNNOTTOMIEN NAISTEN KOKEMAT KUORMITTAVAT TEKIJÄT

Tarkastelen aineistojen tutkimustuloksia neljässä alaluvussa. Aluksi näkökulmana toimii asunnottomien naisten selviytyminen jokapäiväisessä elämässä. Sen jälkeen tarkastelen naisten terveydentilaa ja päihteiden käyttöä, minkä lisäksi keskityn myös diagnostisiin lähtökohtiin. Tämän jälkeen käsittelem naisten kokemuksia turvattomuudesta ja väkivallasta. Viimeisenä käsittelen naisten mahdollisuuksia päästä sosiaali- ja terveyspalveluihin sekä niiden saatavuutta. Kuviossa on esitetty kuormittavien tekijöiden päällekkäisyyttä ja yhteisvaikutusta.

KAAVA 1: KUORMITTAVIEN TEKIJÖIDEN PÄÄLLEKKÄISYYS JA YHTEISVAIKUTUS

4.1 Jokapäiväisen elämän haasteet ja niistä selviytyminen

Espanjalaisessa tutkimuksessa tarkastellaan naisten asunnottomuusjaksojen, tulojen sekä asunnottomuuteen menehtymisen näkökulmasta. Otoksessa on 138 naista, joista jopa 80 % on nukkunut suojapaikoissa ja noin kymmenesosa kadulla viimeisen kuukauden aikana. Naiset joutuvat asunnottomaksi keskimäärin 35-vuotiana ja naisista kolmasosa on joutunut asunnottomaksi yli viisi kertaa ja noin 42 % vain kerran. Lisäksi kolmasosa naisista on menehtynyt asunnottomuuteen. Naisten tulonlähteinä ovat kerjääminen ja perustulo ja vain kymmenesosa saa palkkaa. (Vázquez ym. 2019.) Myös argentiinalaisessa tutkimuksessa on löydetty saman suuntaisia tuloksia liittyen naisten asunnottomuusjaksoihin ja taloudelliseen tilanteeseen. Tutkimukseen on osallistunut 72 naista. Haastattelusta edeltävänä kuukautena naisista suunnilleen puolet ovat viettäneet yönsä ulkona, epävakaa ympäristössä tai suojapaikassa. Naiset ovat viettäneet ensimmäistä kertaa viikon kadulla keskimäärin 32 vuoden ikäisinä. Naisista kaikki kärsivät merkittävistä taloudellisista ongelmista ja noin 87 % naisista kärsivät vakavista työttömyyteen liittyvistä ongelmista. (Lenta ym. 2022.) Asunnottomien naisten työttömyyden on katsottu myös vähentävän osallisuutta yhteiskuntaan (Vet ym. 2018).

”Aina on niin, että mietin, miten saan seuraavaan ateriani. Jos menen tuonne, enkä ehdi ajoissa takaisin, en saa aterialla. Joten kestänkö olla syömättä seuraavaan aamuun asti? – 51-vuotias nainen” (Corinne ym. 2018).

Kanadalaisessa haastattelututkimuksessa kuvataan kaupunkilaisen asunnottomien luovia ja monipuolisia strategioita ja oivalluksia, joita he käyttävät selviytyäkseen jokapäiväisestä elämästä. Ruuan, tulojen ja yöpaikan löytäminen on naisille jatkuva haaste. Erään haastateltavan naisen mukaan on suunniteltava ruuan sekä yöpaikan löytämistä. Hän kertoo, että valintoja on punnittava syömisen ja nukkumisen välillä, koska niillä on seurauksia. Naisen tulee myös aikatauluttaa menonsa, jotta ehtisi ajallaan esimerkiksi ruoka-apuun. Hän kertoo lisäksi olleensa kerran nälkäinen, eikä voinut mennä paikalliseen ruoka-apuun. Lopulta nainen tekee tuttunsa lähikaupassa töitä ja saa siitä palkaksi voileivän, sipsipussin ja limonadin. Hän kertoo olleensa siihen tyytyväinen. Nainen kuvailee, että kadulla selviytyäkseen pitää tuntea niin muita asunnottomia kuin vapaaehtoistyöntekijöitä. Eräs toinen haastateltava nainen kertoo varastavansa ja sitten myyvänsä vaatteita silloin, kun tarvitsee rahaa. (Corinne ym. 2018.) Naisten kertomuksissa painottuvat suunnitelmat ja strategiat, jotta he selviytyisivät jokapäiväisessä elämässä. Myös palvelut kietoutuvat naisten kertomuksissa osana jokapäiväistä elämää.

Yhdysvaltalaisessa tutkimuksessa käytetään asunnottomien naisten selviytymiseen liittyvää käsitettä ”kilpailevat tarpeet”. Kilpailevilla tarpeilla on tarkoitus kuvata naisten tekemiä valintoja liittyen

esimerkiksi lääkkeiden ottamisen ja huumeiden käytön välillä (Fernandez ym. 2022). Eräs haastateltava nainen kuvaa valintaansa:

”Viime kerralla valitsin huumeet. Minua ei kiinnostanut. Unohdin. Haluaisin enemmän huumeita lääkkeiden sijaista. Mutta nyt en enää valitse niin. Tiedän, milloin minun täytyy ottaa lääkkeeni. Koska olin päihtyneenä (eng. ”high”), en halunnut mennä hakemaan lääkkeitani – 36-vuotias nainen” (Fernandez ym. 2022).

Irlantilaisessa tutkimuksessa todetaan, että naisten selviytyminen asunnottomana riippuu myös paljon parisuhteesta miehen kanssa. Naiset kertovat, että parisuhde helpottaa resurssien, kuten rahan, huumeiden tai hyödyllisten kontaktien saantia. Suhteet tarjoavat seuraa, mukavuutta ja ystävyyttä. Eräs haastateltava nainen kertoo, että hän ja hänen entinen poikaystävänsä ovat olleet rikoskumppaneita (eng. partners in crime), ja he hankkivat yhdessä rahaa käyttääkseen huumeita. Eräs toinen haastateltava nainen taas kertoo, että hänen entinen kumppaninsa on rahoittanut hänen heroinin käyttöönsä monta vuotta ennen, kun hän on alkanut toimia rikollisesti itsenäisesti. (Mayock & Parker 2015.) Asunnottomuuteen liittyvät vaarat ikään kuin pakottavat naiset solmimaan miehen kanssa parisuhteen tai kumppanuuden. Eräs haastateltava nainen kertoo, että varsinkin ensimmäistä kertaa asunnottomaksi joutuvat naiset eivät tiedä, miten kadulla selviytyisi, joten heidän on turvauduttava miehiin. (Huey & Berndt 2008.)

4.2 Turvattomuus sekä väkivalta ja sen uhka

Argentiinalaisessa tutkimuksessa tarkastellaan naisten kokemuksia seksuaalisesta hyväksikäytöstä sekä lähisuhte- ja fyysisestä väkivallasta. Naisista alle puolet ovat kokeneet seksuaalista hyväksikäyttöä ihmissuhteissa ja noin 60 % tuntemattomalta ihmiseltä. Naisista yli puolet ovat kokeneet lähisuhteväkivaltaa ja fyysistä väkivaltaa melkein 70 %. (Lenta ym. 2022.) Naisista noin 40 %, joilla on korkea riski sairastua mielenterveyden häiriöön, on kokenut yli 18-vuotiaana seksuaalista hyväksikäyttöä (Rodriquez-Moreno ym. 2020).

Hueyn ja Benditin (2008) tutkimuksessa on käytetty haastatteluaineistoa Yhdysvalloista, Skotlannista ja Kanadasta. Naiset raportoivat tuntevansa itsensä haavoittuvaiseksi erilaisille vaaroille kadulla ja naiset kertovat kadulla elämisen olevan pelottavaa ja vaarallista. Naiset raportoivat häirinnästä ja fyysisestä väkivallasta, joihin liittyy läheisesti seksuaalinen hyväksikäyttö. Naiset kertovat, että kadulla ollessa voi joutua kenen tahansa hyökkäyksen kohteeksi, esimerkiksi yksittäisen miehen tai jengin toimesta. Eräs haastateltava nainen kertoo kokemuksistaan seuraavasti: ”Kävelin kadulla, ja eräs

kaveri (eng. guy) tuli luokseni ja kysyi: ”Onko sinulla tupakkaa?”. Vastasin ettei ole, jonka jälkeen hän hakkasi minut.” Tutkimuksessa on myös tunnistettu, että naisten kohtaama seksuaalinen ja fyysinen väkivalta eivät ole harvinaisia ja naiset pyrkivät esimerkiksi pukeutumisellaan välttämään väkivallan kohteeksi joutumista. (Mt.)

”Miehet ajattelevat, että olemme haavoittuvaisia. He ajattelevat, että he voivat käyttää meitä ja tehdä meille mitä tahansa.: ’Nukut punkassani (eng. bunk), kulta (eng. baby), sinun täytyy tehdä jotain minulle’ – eräs haastateltava nainen” (Huey & Bendt 2008).

Vetin ja kumppaneiden (2019) tutkimuksessa on huomattu, että vaikka naiset ovat vaarassa joutua erilaisten väkivallan teon uhreiksi, naiset ja miehet ovat yhtä tyytyväisiä turvallisuuteensa suojapaikoissa. Ilmiötä selitetään sillä, että naisilla on jo aiempaa kokemusta suojapaikoista ja he ovat joutuneet väkivallan uhriksi ennen suojapaikkaan tuloa. (Mt.) Hueyn ja Berndtin (2008) tutkimuksessa naiset kuvailevat suojapaikkojen olevan pelottavia. Eräs haastateltava nainen kuvailee suojapaikkojen olevan miesten paikkoja, koska siellä on alkoholi- ja huumeongelmaisia miehiä. Eräs haastateltava työntekijä kuvailee myös, että naiset pelkäävät tulla suojapaikkoihin. (Mt.) Varsinkin asunnottomuuden alkuvaiheessa suurin osa naisista on pyrkinyt aktiivisesti välttämään suojapaikkoja stigman, pelon sekä kielteisten seuraamusten kuten ahdistelun välttämiseksi (Mayock & Parker 2015).

Asunnottomille naisille myös parisuhteet ovat vaarallisia ja naiset kokevat niissä hyväksikäyttöä, manipulointia ja väkivaltaa. Heille on myös tavallista palata kumppaninsa kanssa yhteen välttyäkseen kadulla ja suojapaikoissa hyväksikäytetyksi tulemista. Eräs haastateltava nainen Irlannista kertoo, että tukiasuminen on kaatunut siihen, että kumppani on rikkonut paikkoja ja ollut naista kohtaan väkivaltainen. (Mayock & Parker 2015.) Espanjalaisessa tutkimuksessa on taas havaittu, että naisista suurin osa on tyytyväisiä parisuhteeseensa (Vázquez ym, 2019).

4.3 Päällekkäiset päihde- ja terveysongelmat

”Välillä tunnen itseni hyvin masentuneeksi ja alakuloiseksi, enkä halua tehdä mitään. Joskus tunnen, että ”Olen kyllästynyt tähän”. Olen kyllästynyt ottamaan lääkkeitä. Annan periksi ja annan asian olla ja katson, mitä tapahtuu. Sitten ajattelen: ”Kuolen joka tapauksessa jonain päivänä”. Vahingoitan itseäni, koska olen ihminen. Mutta jatkan silti eteenpäin äitini ja henkilökunnan ansioista. He ovat ainoa perheeni. Siinä kaikki. – 43-vuotias nainen” (Fernandez ym. 2022).

Chambersin ja kumppaneiden (2014) tutkimustulokset viittaavat siihen, että naiset, jotka käyttävät suojapaikkoja ja ateriaohjelmia kokevat suhteettoman paljon korkeampaa psykiatrista sairastavuutta

verrattuna muuhun Kanadan väestöön. Yli puolella asunnottomista naisista arvioitiin olevan joko mielenterveys tai päihdeongelma viimeisen vuoden aikana verrattuna kanadalaisiin naisiin, joista vain kymmenesosa on kokenut esimerkiksi masennuksen oireita. Espanjalaisessa tutkimuksessa on löydetty tarkentavia tuloksia asunnottomien naisten mielenterveydentilasta ja syistä niiden taustalla. Tutkimuksessa osoitetaan, että naisilla, joilla on korkea riski sairastua mielenterveysongelmiin, on heikko elämäntilanne ja - elinolot, haavoittuvainen asema, ja he nukkuvat todennäköisesti kadulla sekä heillä on huono terveydentila. (Rodríguez-Moreno ym. 2020.) Yli puolella asunnottomista naisista on diagnosoitu vakava tai krooninen sairaus sekä yli kolmasosalla toimintaa rajoittava sairaus mukaan lukien fyysiset, sensoriset ja psyykkiset sairaudet. (Vázquez ym. 2019.) Samankaltaisia tuloksia ilmenee myös toisessa tutkimuksessa, jonka mukaan naisista yli puolelle lääkäri on diagnosoinut vakavan tai kroonisen sairauden (Rodríguez-Moreno ym. 2020).

Lentan ja kumppaneiden (2022) tutkimuksessa käsitellään stressaavia elämäntapahtumia Argentiinalaisilla asunnottomilla naisilla. Yksi tutkimuksen keskeisimmistä tuloksista on, että yli puolet naisista käyttävät kohtuuttoman paljon alkoholia, kun taas 40 %:lla on ollut huumeiden ongelmakäyttöä jo ennen asunnottomuutta sekä asunnottomuuden aikana. (Mt.) Toisaalta tutkimuksessa, jossa tarkastellaan Espanjanlaisten asunnottomien naisten päihteidenkäyttöä, yli 60 % ei ollut ikinä käyttänyt alkoholia asunnottomuuden aikana, mutta naisista yli puolet olivat käyttäneet rauhoittavia viimeisen puolen vuoden aikana (Vázquez ym. 2019).

Kuten aiemmin esitellyissä tutkimuksissa on tullut ilmi, asunnottomilla naisilla on terveydentilassa samanaikaisesti monia kuormittavia tekijöitä. Yhdysvaltalaisessa tutkimuksessa korostetaan myös naisten terveydentilassa olevan monenlaisia haasteista. Tutkimuksessa tunnistetaan, että naiset, joilla on asumisen epävakautta, raportoivat myös masentuneisuudesta, kroonisesta stressistä, päihdeongelmista ja fyysisistä sairauksista. Naiset ilmoittavat, että heillä on samanaikaisia sairauksia, jotka vaativat lääkitystä ja hoitoa. (Fernandez ym. 2022.) Naisten on myös huomattu olevan vähemmän tyytyväisiä terveyteensä, ja he käyttävät myös miehiä enemmän palveluita (Vet ym. 2019). Naisista vain 10 %, joilla on korkea riski sairastua mielenterveysongelmiin, kokee terveytensä erittäin hyväksi (Rodríguez-Moreno ym. 2022). Toisin sanoen asunnottomat naiset eivät ole tyytyväisiä terveyteensä.

4.4 Sosiaali- ja terveyspalveluiden saavutettavuus

Mayock ja Parker (2015) tutkimuksessa 34 haastateltavasta naisesta 18 on ollut päivystyksessä ja kymmenen on ollut psykiatrisessa sairaalassa sekä alkoholi- tai päihdehoidossa. Naisista kahdeksan on asunut yksin tukiasumisessa ja kuusi kumppaninsa kanssa. Tuloksista tekee merkittävää se, että naiset ovat olleet palveluissa useita kertoja. Myös kaikilla naisilla, jotka raportoivat toistuvista jaksoista psykiatrisissa sairaaloissa, on takana pitkäkestoista asunnottomuutta lapsuudesta lähtien. (Mt.)

Uusi-Seelantilaisessa tutkimuksessa Gaillardin ja kumppaneiden (2019) haastateltavat korostavat, että terveydenhuoltoon pääsy on vaikeaa terveydenhuollon kustannusten ja palveluiden rajallisuuden vuoksi. Palvelut eivät vastaa asunnottomien tarpeita. Eräs haastateltava nainen on asunnoton ja yöpyy naisille tarkoitettussa suojapaikassa. Suojapaikka on suljettuna päivällä työntekijäpulan ja rahoituksen takia, joten naiset lähtevät aamulla suojapaikasta ja voivat palata sinne vasta kello 17. Haastateltavalla naisella on ollut flunssa ja rintatulehdus talvella ja hänen toipumisensa on pitkittynyt, koska hänellä ei ollut mitään paikkaa, missä olisi voinut levätä ja nukkua päivän aikana. Sen seurauksena hänen mielenterveytensä on kärsinyt, ja hän on kokenut siitä ahdistuneisuutta. Nainen kertoo kokeneensa ”hermoromahduksen” (eng. mental breakdown), koska hänellä ei ollut paikkaa, minne voisi mennä sairastamaan. (Mt.)

Asunnottomien naisten lääkehoidon noudattamista ja sen esteitä on tutkittu Yhdysvalloissa. Naiset kuvailevat epäonnistuneelle hoidolle syyksi epäohjonmukaisuuden lääkkeiden saamisessa ja ottamisessa, terveyspalveluiden keskeytymisen sekä hoitomyöntyvyyden puuttumisen vuoksi. Naiset kertovat jättäneensä tekemättä hakemuksia ja menemättä laboratorionkokeisiin. Näiden seurauksena naiset kuvailevat lääkkeiden saannin ja aktiivisena hoidossa pysymisen haastavana. (Fernandez ym. 2022.)

”Ja sitten tietysti se, että hoito evätään. Minun on pitänyt aloittaa kaikki uudelleen ja saada kaikki järjestettyä, sopia aika palveluohjaajan (eng. case manager) kanssa, varata aika lääkärille. Sitten mennä lääkäriin ja sitten labraan. Joten se on aiheuttanut sen, että olen jäänyt pois hoidosta. – 43-vuotias nainen”. (Fernandez ym. 2022.)

Naiset pitävät palveluiden vaatimuksia usein liian raskaina, epäoikeudenmukaisina ja epärealistisina, koska palvelut eivät kohtaa epävakaisissa asumisololoissa olevien naisten tarpeita. Naiset kuvailevat, että lääkityksen saaminen ja hoito on täynnä ”esteitä” sekä lisäksi että heidän hoitoansa ”poljettiin” (eng.

trampled), kun he eivät kyenneet täyttämään hoidon vaatimuksia. Lopulta tämä on johtanut siihen, että naiset ”putoavat” palveluista ja hoito pitää aloittaa uudestaan. (Fernandez ym. 2022.)

Naiset kuvailevat, että hätämajoitukset eivät tue asunnottomuudesta pois pääsyä, eivätkä majoitukset auttaneet ratkaisemaan heidän ongelmiansa, vaikka naisilla on aktiivinen toive päästä pois asunnottomuuden kierteestä. Naiset osoittavat huomattavaa henkilökohtaista toimijuutta etsiessään ratkaisuja asunnottomuuteensa. He kohtaavat lukuisia esteitä pyrkiessään asunnottomuudesta pois esimerkiksi taloudellisten resurssien ja kohtuuhintaisten asuntojen puuttumisen vuoksi. Naisilla ei ollut ympärillään tukiverkkoa, joka vastaa heidän emotionaalisia, sosiaalisia tai taloudellisia tarpeitansa. (Mayock & Parker 2015.)

”Minusta oli vaikeaa asua yksin, halusin vain keskustella jonkun kanssa. Se vain kärjistyi, istuin asunnossani yksin: ”Tätäkö minun elämäni pitäisi olla?”, tässä iässä olla ihan yksin ja lopulta yritin tappaa itseni. – 38-vuotias nainen” (Mayock & Parker 2015).

5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tutkielmani tavoitteena on tarkastella asunnottomien naisten kuormittavia tekijöitä jokapäiväisessä elämässä sekä osoittaa naisten asunnottomuuden erityisyyttä moniulotteisena ilmiönä. Kirjallisuuskatsauksessa tarkastelen aiheesta aiemmin tehtyä tutkimusta ja olen pyrkinyt vastaamaan tutkimuskysymykseeni aiempien tutkimusartikkeleiden avulla. Tarkastelen asunnottomien naisten kokemia kuormittavia tekijöitä neljästä näkökulmasta: jokapäiväisen elämän haasteet ja niistä selviytyminen, päällekkäiset päihde- ja terveysongelmat, turvattomuus sekä väkivalta ja sen uhka ja sosiaali- ja terveyspalveluiden saavutettavuus. Tuloksissa painottuvat naisten kokemukset, mutta käsittelen myös muutamassa kohdassa työntekijöiden kokemuksia sekä naisten ja miesten välisiä eroja osoittaakseni, että kuormittavat tekijät ovat sidoksissa myös muihin ihmisiin ja osaltaan myös sen avulla haluan osoittaa, että on marginaalista, haavoittuvaista ja erityistä olla asunnottomana naisena.

Asunnottomilla naisilla on jokapäiväisessä elämässä haasteita selviytymisen kanssa. Naisten pitää suunnitella ja punnita valintojaan vain, että saisivat perustarpeensa tyydytetyksi. Naisten on hankittava esimerkiksi elintarvikkeita ja nukkumispaikka, ja niiden saamiseksi on käytettävä luovia strategioita sekä jossain tapauksissa tehtävä rikoksia. Jokapäiväisessä elämisessä selviytymiseen liittyy myös tasapainottelu ja valinnat esimerkiksi ruuan ja päihteidenkäytön välillä. Naisilla on myös usein kumppani, joka rahoittaa, käyttää ja hankkii päihteitä yhdessä naisten kanssa. Huomattavaa on myös se, että naisia myös menehtyy asunnottomuuteen. (esim. Corinne ym. 2018; Vázquez ym. 2019.)

Päihde- ja terveysongelmat ovat toistuva kuormittava tekijä asunnottomilla naisilla. Tuloksieni perusteella naiset kärsivät tai ovat ainakin riskissä sairastua psyykkisiin, fyysisiin ja somaattisiin sairauksiin. Naisilla ilmenevät sairaudet myös usein päällekkäin ja sairauksilla on vaikutusta toisiinsa. Samanaikaisesti päihdeongelma vaikuttaa naisten jokapäiväiseen elämään. Asunnottomilla naisilla on myös havaittu olevan elämässään stressaavia elämäntapahtumia niin asunnottomuuden aikana kuin sitä ennen ja niillä on huomattu olevan vaikutusta terveydentilaan. (esim. Rodriguez-Moreno ym. 2020; Vet ym. 2019.)

Asunnottomilla naisilla on myös kokemuksia väkivallan erilaisista muodoista esimerkiksi seksuaalisesta, lähisuhteesta tapahtuvasta ja fyysisestä väkivallasta. Naisten kokeman väkivallan yleisyyttä on mahdotonta sivuuttaa. Väkivaltakokemuksilla on vaikutusta kokemukseen turvattomuudesta. Naiset kokevat turvattomuutta kadulla, suojapaikoissa, mutta myös läheisissä suhteissaan. Tuloksien

perusteella vaikuttaa siltä, että naisilla on asunnottomina heikompi asema, minkä vuoksi he joutuvat usein myös sen vuoksi turvautumaan esimerkiksi väkivaltaisiin kumppaneihin.

Asunnottomille naisille on tyypillistä palveluissa oleminen ja niissä kiertäminen, vaikka palvelut eivät olisi saatavilla tai vastaisi naisten tarpeita. Naisilla on kokemuksia terveydenhuollon palveluista niin fyysisten kuin psyykkisten sairauksien hoitamisessa, mutta myös sosiaalihuollosta erityisesti erilaisten asumismuotojen kokeilemisessa. Toisaalta ei ole yllättävää, että naiset käyttävät paljon palveluita, koska asunnottomilla naisilla on päällekkäisiä päihde- ja terveysongelmia. (esim. Gaillard ym. 2019; Mayock & Parker 2015.) Mielenterveys- ja fyysiset terveysongelmat, seksuaaliseen väkivalta, päihteidenkäyttö ja palveluiden saatavuus ovat asunnottomien naisten kuormittavia tekijöitä. Niihin vastaaminen edellyttää yhdenmukaista lähestymistapaa, jossa käsitellään esimerkiksi parisuhdeväkivaltaa ja päihteiden käyttöä. Palveluiden on vastattava lisäksi sekä pitkittyneeseen asunnottomuuteen että huonoon terveydentilaan. Mielenterveyden hoitoon tähtäävien toimenpiteiden pitäisi perustua naisten kokemuksiin asunnottomuudesta ja marginaalisuudesta, ja lisäksi hoidossa olisi käsiteltävä stressiä, voimattomuutta, sosiaalista eristäytymistä ja syrjäytymistä. (Chambers ym. 2014; Goodman ym. 2010.) Asunnottomien naisten kuntoutuminen edellyttää turvallisia asuinoloja sekä mahdollisuutta käsitellä traumaattisia kokemuksia niin paljon ja siinä ajassa kuin naiset jaksavat, pystyvät ja haluavat (Granfelt 2004, 200).

Tuloksiani yhdistää asunnottomien naisten kertomukset kuormittavien tekijöiden toistuvuudesta ja moniulotteisuudesta. Vaikuttaa siltä, että ei ole asunnottomia naisia, jolla olisi ainoastaan yhdenlainen kuormittava tekijä. Naisilla ei myöskään vaikuta olevan pysyvää tukiverkostoa, vaan se vaihtelee esimerkiksi ammattilaisten ja kumppaneiden välillä. Naisten asunnottomuutta voisi kuvailla myös hyvin liikkuvana jo pelkästään asuinalueidensa sisällä. Liikkuvuutta luonnehtii erilaisten asumismuotojen ja palveluiden välillä liikkuminen sekä myös kaupungin sisällä ruoka-avustusta nukkumispaikkaan siirtyminen. Asunnottomuus näyttäytyy itsessään myös hyvin monimuotoisena ja vaihtelevana. Välillä ollaan esimerkiksi kadulla, suojapaikoissa tai psykiatrisessa sairaalassa.

Naiserityisessä asumissosiaalisessa työssä tulisi ottaa huomioon naisten asunnottomuuden historia sekä lapsuuden ja nuoruuden kokemukset, jotka voivat olla itsessään jo traumaattisia. Siinä pitäisi lisäksi huomioida kasaantuneet ja kehämäiset sosiaaliset ongelmat, kuten taloudellinen tilanne ja marginaalissa eläminen. Naisten terveydentilan ja päihteiden käytön hoitamiseen tarvitaan myös moniammatillista verkostotyötä terveydenhuollon ja järjestöjen kanssa. Tärkeää on myös huomioida,

että naisia ei tarvitse kuntouttaa asumiskuntoisiksi kuten asunto ensin -mallissakin painotetaan. Naisien kykyä asumiseen tulee tukea ilman vaatimuksia esimerkiksi päihteettömyyteen. Asumissosiaalisessa työssä on myös otettava huomioon naisten kokemukset väkivallasta ja turvattomuudesta, monimutkaisista parisuhteista. Tärkeimpänä on työskennellä yhdessä naisen kanssa, rinnalla ja löytää voimavaroja ja vahvuuksia. Haahtela (2013) on tarkastellut naiseryistä työtettä. Ei ole yhtä ainoa tapaa kokea asunnottomuutta naisena ja heille tarkoitettuja palveluita, eikä ole olemassa yhtä näkökulmaa asunnottomuuteen. Tärkeintä on ymmärtää, miten naiset kokevat naiseryiset palvelut ja kokevatko naiset ne tarpeellisiksi. Moninaisuutta on merkittävää korostaa, koska lähtökohtana on sukupuolispesifissä työssä, että asunnottomat naiset ovat olleet suhteellisen homogeeninen ryhmä. (Mt.)

Sosiaalityöntekijä ei voi asettua asiantuntijaksi, joka tietää valmiiksi, mitä merkitsee naisena eläminen. Työntekijän tehtävänä on kyetä näkemään ja ajattelemaan toisin: havaitsemaan muutakin kuin päihteiden käyttö, rikosrekisteri ja olematon työhistoria. Sosiaalityöhön tarvitaan nuoria ihmisiä, jotka eivät kohtele asiakkaitaan rikollisina, päihteiden käyttäjinä, vaan ihmisinä, jotka ovat eläneet rikkonaisen ja rankan elämän. Siltä pohjalta voidaan lähteä etsimään erehtyvien ja arvokkaiden ihmisten kanssa ainutlaatuista tapaa olla aikuinen nainen. (Granfelt 2013, 220.)

Suomessa olisi tarvetta myös tutkia naisten asunnottomuutta määrällisten tutkimusmenetelmien keinoin. Tutkielmani on osoittanut, että suhteellisen pienistäkin otoksista on voitu tehdä havaintoja esimerkiksi asunnottomien naisten mielenterveydestä. Suomessa lähtökohtaisesti on ollut haastavaa tilastoida naisten asunnottomuutta, koska naisille on tyypillistä nimenomaan piiloasunnottomuus. Herää kuitenkin kysymys, että moniko suomalaisista asunnottomista naisista on ylipäätään kokenut, ettei ole saanut tarvitsemaan apua ja tukea sosiaali- ja terveystalvuluista. Pystytäänkö Suomessa vastaamaan asunnottomien naisten tarpeisiin? Mielenkiintoista olisi myös tutkia naisten asunnottomuutta äitiyden ja vanhemmuuden näkökulmasta. Tämän avulla saataisiin tutkittua naiseryisyyttä laadullisesta ja empiiristä eli kokemuseräistä tietoa lisäävästä tulokulmasta. Kokemuseräinen tieto havainnollistaa kokemusten kautta vanhemman ja lapsen suhdetta ja saataisiin tietoa myös siitä, miten esimerkiksi tapaamiset onnistuvat.

6 LÄHTEET

- ARA (2023) Asunnottomat. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus. [https://www.ara.fi/fi-FI/Tietopankki/Tilastot_ ja_selvitykset/Asunnottomuus/Asunnottomat_2022\(64974\)](https://www.ara.fi/fi-FI/Tietopankki/Tilastot_ ja_selvitykset/Asunnottomuus/Asunnottomat_2022(64974)) Viitattu 17.4.2023
- Bretherton, Joanne & Mayock, Paula (2017) Introduction. Teoksessa Paula Mayock & Joanne Bretherton (toim.) *Women's Homelessness in Europe*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 1-12.
- *Chambers, Catharine & Shirley, Chiu & Scott, Allison P. & Tolomiczenko, George & Redelmeier, Donald A. & Levinson, Wendy & Hwang, Stephen W. (2014) Factors Associated with Poor Mental Health Status Among Homeless Women With and Without Dependent Children. *Community mental health* 50(5), 553–559.
- *Corinne, Iisak A. & Reynolds, Kristin & Sareen, Jitender & Distasio, Jino (2018) The Entrepreneurship of Survival Among Urban Adults Experiencing Homelessness and Mental Illness. *Journal of community psychology* 47(6), 1548–1562.
- Erkkilä, Elisabet (2017) Asunnottomuus ja sosiaalityö. Teoksessa Aulikki Kananaja, Martti Lähteenen & Pirjo Marjamäki (toim.) *Sosiaalityön käsikirja*. Helsinki: Tietosanoma Oy, 307–312.
- *Fernandez, Sofia B. & Lopez, Cindy & Ibarra, Cynthia & Sheehan, Diana M. & Ladner, Robert A. & Trepka Mary Jo (2022) Examining Barriers to Medication Adherence and Retention in Care among Women Living with HIV in the Face of Homelessness and Unstable Housing. *International journal of environmental research and public health* 19(18), 11484–.
- *Gaillard, JC & Walters, Vicky & Rickerby, Megan & Shi, Yu (2019) Persistent Precarity and the Disaster of Everyday Life: Homeless People's Experiences of Natural and Other Hazards. *International journal of Risk science* 10(3), 332–342.
- Granfelt, Riitta & Turunen, Saija (2021) Naisten asumispoluilta kerrottua – asukkaiden ja ammattilaisten kokemuksia asunnottomuudesta, kodista ja asumissosiaalisesta työstä. Helsinki: Y-säätiö.
- Granfelt, Riitta (1998) Kertomuksia naisten kodittomuudesta. *Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia* 702. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Granfelt, Riitta (2004) Marginaalitarinoita: asunnottomuuden päihteiden ja rikosten kierre naisten ja miesten tulkitsemana. Teoksessa Marjo Kuronen, Riitta Granfelt, Leo Nyqvist & Päivi Petrelius (toim.) *Sukupuoli ja Sosiaalityö. Sosiaalityön tutkimuksen 3. vuosikirja*. Jyväskylä: PS kustannus, 197–222.
- Granfelt, Riitta (2018) Sosiaalityö kodin rakentamistyönä yhteiskunnan marginaaleissa. Teoksessa Johanna Ranta & Jenni-Mari Räsänen & Kirsi Günther (toim.) *Tutkiva sosiaalityö – Sosiaalityön kodit ja kodit sosiaalityössä*. *Talentia-lehti. Sosiaalityön tutkimuksen seura*, 61–72.
- Granfelt, Riitta (2022) Asumissosiaalinen työ marginalisaation vastaisena psykososiaalisena ja suhdeperusteisena työnä. Teoksessa Arja Jokinen, Suvi Raitakari & Johanna Ranta (toim.) *Sosiaalityö yhteiskunnan marginaaleissa: konstruktionistisia jäsennyksiä* (ePub-versio). Tampere: Vastapaino.
- Günther, Kirsi & Hasanen, Kirsi (2014) Tutkimusetiikka. Teoksessa Kirsi Günther & Kirsi Hasanen (toim.) *Laadullinen tutkimus. Moodleverkkokirja*, luku 11. Viitattu 17.4.2023.

Haahtela, Riikka (2013) Homeless women's interpretations of specific social work among the homeless people. *Nordic social work research* 4(1), 5–21.

*Huey, Laura & Berndt, Laura (2008) 'You gotta Learn how to play the game': homeless women's use of gender performance as a tool for preventing victimization. *The sociological review* 56(2), 177–194.

Hänninen, Sakari (2010) Asunnottomuuden vastainen toiminta – menestystarinako? Teoksessa Sakari Hänninen, Elina Palola & Maija Kaivonurmi (toim.) Mikä meitä jakaa? Sosiaalipolitiikkaa kilpailuvaltiossa. Helsinki: Yliopistopaino, 162–180.

Juhila, Kirsi & Raitakari, Suvi & Ranta, Johanna (2022) Housing first: A success story on combating long-term homelessness in Finland. Teoksessa Caroline De La Porte, Jaakko Kauko, Daniel Nohrstedt, Paul 't Hart & Bent Sofus Tranøy (toim.) Successful public policy: Lessons from the Nordic Countries. Oxford: Oxford University Press, 495–513.

Juhila, Kirsi (2014) Teoria, mitä se on? Teoksessa Kirsi Günther & Kirsi Hasanen (toim.) Laadullinen tutkimus. Moodleverkkokirja, luku 3. Viitattu 31.3.2023

Juhila, Kirsi (2014) Teemoittelu. Teoksessa Kirsi Günther & Kirsi Hasanen (toim.) Laadullinen tutkimus. Moodleverkkokirja, luku 9.2. Viitattu 17.4.2023.

Kallio, Tomi J. (2006) Laadullinen review-tutkimus metodina ja yhteiskuntatieteellisenä lähestymistapana. *Hallinnon tutkimus* 25(2), 18–28.

Karjalainen, Jouko (2010) Lainrikkajat asunto- ja työllisyyspolitiikan reunalla. Teoksessa Sakari Hänninen, Elina Palola & Maija Kaivonurmi (toim.) Mikä meitä jakaa? Sosiaalipolitiikkaa kilpailuvaltiossa. Helsinki: Yliopistopaino, 138–161.

Karttunen, Teija (2013) Nais erityisen työotteen elementeistä päihdehoidossa. Teoksessa Elina Vironkannas & Sanna Väyrynen (toim.) Varjoja Naiseudessa. UNIPress, 220–246.

Kostiainen, Eeva & Laakso Seppo (2012) Vailla vakinaista asuntoa. Liikkuvuus asunnottomuuden ja asuntokannan välillä. Helsinki: Kaupunkitutkimus TA Oy.

Kuronen, Marjo & Granfelt, Riitta & Nyqvist, Leo & Petrelius, Päivi (2004) Sukupuolistunut ja sukupuoli sosiaalityö. Teoksessa Marjo Kuronen, Riitta Granfelt, Leo Nyqvist & Päivi Petrelius (toim.) Sukupuoli ja Sosiaalityö. Sosiaalityön tutkimuksen 3. vuosikirja. Jyväskylä: PS kustannus, 5–18.

Kuronen, Marjo (2022) Marginaalisuuden, haavoittuvuuden ja nais erityisyyden käsitteellisiä paikanuksia. Teoksessa Arja Jokinen, Suvi Raitakari & Johanna Ranta (toim.) Sosiaalityö yhteiskunnan marginaaleissa: konstruktionistisia jäsennyksiä (ePub-versio). Tampere: Vastapaino.

Kärkkäinen, Sirkka-Liisa (1998) Asuntopolitiikka ja asunnottomuus Suomessa: Toimet asunnottomien olojen parantamiseksi asunto- ja sosiaalipolitiikan osalta 1960-luvulta 1990-luvulle. Teoksessa Sirkka-Liisa Kärkkäinen, Katri Hannikainen & Iris Heikkilä (toim.) Asuntoja ja palveluja asunnottomille: historiaa ja nykypäivää. Helsinki: Stakes aiheita 8/1998.

Lehtonen, Jaana & Salonen, Jari (2008) Asunnottomuuden monet kasvot. *Suomen ympäristö* 3/2008. Helsinki: Ympäristöministeriö.

*Lenta, Matlena & Di Iorio, Jorgelina & Juan Vázquez, José (2022) Stressful life events among women living homeless in Argentina. *Journal of loss & trauma*, 1–15.

Löfstrand, Cecilia & Quilgars, Deborah (2017) Cultural Images and Definitions of Homeless Women: Implications for Policy and Practice at the European Level. Teoksessa Paula Mayock & Joanne Bretherton (toim.) Women's Homelessness in Europe. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 41-73.

Mayock, Paula & Bretherton, Joanne & Baptista, Isabel (2017) Women's Homelessness and Domestic Violence: (In)visible Interactions. Teoksessa Paula Mayock & Joanne Bretherton (toim.) Women's Homelessness in Europe. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 127-155.

*Mayock, Sarah & Parker, Sarah (2015) 'It's just like we're going around in circles and going back to the same thing ...': The Dynamics of Women's Unresolved Homelessness. Housing studies 30(6), 877-900.

Metsämuuronen, Jari (2009) Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Jyväskylä: International Methelp.

Petticrew, Mark (2001) Systematic Reviews from Astronomy to Zoology: Myths and Misconceptions. British Medical Journal 322: 7278, 98-101.

*Rodríguez-Moreno, Sara & Panadero, Sonia & Vázquez, José Juan (202) Risk of mental ill-health among homeless women in Madrid (Spain). Archives of women's mental health 23(5), 657-664.

Salminen, Ari (2011) Mikä on kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyypeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasan yliopisto. https://www.uwasa.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf Viitattu 31.3.2023

Seppälä, Ulla-Maija & Granfelt, Riitta & Sunikka, Sanna (2007) Asunnottomuuskirja: Näkökulmia asunnottomien palvelujen kehittämiseen. SOCCA - Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus. http://www.socca.fi/files/69/Asunnottomuuskirja_nakokulmia_asunnottomien_palvelujen_kehittamiseen.pdf Viitattu 1.3.2023.

THL (2021) Turvakodit. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. [Turvakodit - THL](#) Viitattu 20.4.2023.

*Vázquez, José Juan & Panadero, Sonia, & Pascual, Isabel (2019) The particularly vulnerable situation of women living homeless in Madrid (Spain). The Spanish Journal of Psychology 22(52), 1-9.

*Vét, Rénee de & Beijersbergen, Mariëlle D. & Lako, Danielle A. M. & Hemert, Albert M. van & Herman, Daniel B. (2019) Differences between homeless women and men before and after transition from shelter to community living: A longitudinal analysis. Health & social care in the community 27(5), 1193-203.

7 LIITE 1: KIRJALLISUUSKATSAUKSEN AINEISTOT

Tutkimuksen tekijät, nimi ja julkaisupaikka	Maa	Tutkimusmenetelmä ja kohderyhmä	Tulokset
Chambers, Catharine & Shirley, Chiu & Scott, Allison P. & Tolomiczenko, George & Redelmeier, Donald A. & Levinson, Wendy & Hwang, Stephen W. (2014) Factors Associated with Poor Mental Health Status Among Homeless Women With and Without Dependent Children. Community mental health (50)5, 553-559.	Kanada	Kvantitatiivinen tutkimus: strukturoitu haastattelu 552 naista	Heikko mielenterveys oli yhteydessä sosiaalisen tuen vähyyteen, fyysisen tai seksuaalisen väkivallan kohteeksi joutumiseen, kroonisiin terveysongelmiin sekä huumeidenkäyttöongelmiin.
Corinne, Iisak A. & Reynolds, Kristin & Sareen, Jitender & Distasio, Jino (2018) The Entrepreneurship of Survival Among Urban Adults Experiencing Homelessness and Mental Illness. Journal of community psychology 47(6), 1548-1562.	Kanada	Kvalitatiivinen tutkimus: puolistrukturoidut haastattelut 14 naista	Naiset kuvailevat luovia ja tarkoitukseenmukaisia strategioita, joilla selviytyä kadulla esimerkiksi mahdollisuuksien tunnistaminen ja sosiaalisten resurssien käyttäminen.
Fernandez, Sofia B. & Lopez, Cindy & Ibarra, Cynthia & Sheehan, Diana M. & Ladner, Robert A. & Trepka Mary Jo (2022) Examining Barriers to Medication Adherence and Retention in Care among Women Living with HIV in the Face of Homelessness and Unstable Housing. International journal of environmental research and public health (19)18, 11484-.	Yhdysvallat	Kvalitatiivinen tutkimus: teemahaastattelu 16 naista	Naiset kokivat lääkkeiden säännöllisen ottamisen haastavaksi, koska heillä oli ongelmia lääkkeiden säilyttämisessä ja saamisessa, palveluissa pysymisessä ja niihin pääsemisessä. Lääkkeiden ottamiseen vaikuttivat myös vähäinen yksityisyys ja leimaantumisen pelko.
Gaillard JC & Walters Vicky & Rickerby, Megan & Shi, Yu (2019) Persistent Precarity and the Disaster of Everyday Life: Homeless People's Experiences of Natural and Other Hazards. International journal of Risk science 10(3), 332-342.	Uusi-Seelanti	Kvalitatiivinen tutkimus: haastattelu yksi nainen	Nainen kertoo, että sairauksista toipuminen kestää pidempään ilman kunnollista paikkaa levätä. Toipumisen hitaus vaikutti myös merkittävästi naisen henkiseen kantokykyyn.

Huey, Laura & Berndt, Laura (2008) 'You gotta Learn how to play the game': homeless women's use of gender performance as a tool for preventing victimization. The sociological review 56(2), 177-194.	Yhdysvallat, Skotlanti ja Kanada	Kvalitatiivinen tutkimus: haastattelut 24 naista sekä 16 työntekijää	Naiset tunsivat olonsa haavoittuvaksi kaduilla, koska siellä voi joutua, kenen tahansa hyökkäyksen kohteeksi.
Lenta, Matlena & Di Iorio, Jorgelina & Juan Vázquez, José (2022) Stressful life events among women living homeless in Argentina. Journal of loss & trauma, 1-15	Argentiina	Kvantitatiivinen tutkimus: strukturoitu haastattelu 72 naista	Naiset olivat kokeneet suuren määrän stressaavia elämäntapahtumia asunnottomana, mutta myös jo lapsuudessa ja nuoruudessa.
Mayock, Sarah & Parker, Sarah (2015) 'It's just like we're going around in circles and going back to the same thing ...': The Dynamics of Women's Unresolved Homelessness. Housing studies (30)6, 877-900.	Irlanti	Kvalitatiivinen tutkimus: elämäkerrallinen haastattelu ja etnografinen havainnointi 34 naista	Naiset haluavat aktiivisesti asunnottomuudesta pois, mutta asumisjärjestelyt epäonnistuvat esimerkiksi väkivaltaisten parisuhteiden vuoksi, jonka vuoksi naiset ikään kuin kiertävät kehää palveluissa.
Rodriguez-Moreno, Sara & Panadero, Sonia & Vázquez, José Juan (2022) Risk of mental ill-health among homeless women in Madrid (Spain). Archives of women's mental health 23(5), 657-664	Espanja	Kvantitatiivinen tutkimus: strukturoitu haastattelu	Naiset, joilla oli suurempi riski sairastua mielenterveyden häiriöihin, olivat esimerkiksi joutuneet asunnottomaksi nuorena, kokeneet elämässään paljon stressaavia elämäntapahtumia sekä he tunsivat olonsa vähemmän onnelliseksi.
Vázquez, José Juan & Panadero, Sonia, & Pascual, Isabel (2019) The particularly vulnerable situation of women living homeless in Madrid (Spain). The Spanish Journal of Psychology (22)52, 1-9,	Espanja	Kvantitatiivinen tutkimus: strukturoitu haastattelu 138 naista	Naiset ovat erittäin haavoittuvassa asemassa verrattuna muuhun väestöön.
Vet, Rénee de & Beijersbergen, Mariëlle D. & Lako, Danielle A. M. & Hemert, Albert M. van & Herman, Daniel B. (2019) Differences between homeless women and men before and after transition from shelter to community living: A longitudinal analysis. Health & social care in the community (27)5, 1193-203	Alankomaat	Kvantitatiivinen pitkittäistutkimus: satunnaistettu vertailu koe 85 naista	Naiset käyttivät enemmän palveluita sekä ilmoittavat tyytymättömyyttä terveyteensä ja korkeammasta psykologisesta ahdistuksesta kuin miehet.